

KOLUMN

Kas vargus väikeaktsionäridelt on suuromanikele **lubatud**?

Jüri on töötanud sisuliselt kogu oma elu samas firmas. Ühel päeval pakutakse Jürile võimalust osta firma aktsiaid. Jüri kogub kokku kõik oma säästud, laenab veel lisa ämma käest ja saab aktsionäriks. Kümme aastat on Jüri olnud uhke aktsionär.

Nüüd tundub talle, et uhkusest üksi jääb väheks ja tahaks saada vähemalt investeeritud summat tagasi. Viimaste aastate jooksul on üks juhtidest ostnud kokku märkimisväärse hulga aktsiaid ning muu hulgas on ühing tagasi ostnud oma aktsiaid, mis on seejärel soodsalt hinnaga enamusktsionäriks liigitatud. Sisuliselt väikeaktsionäridel enam sõnaõigust pole ja kordagi ei ole ka dividende makstud. Veelgi enam, täiendavate investeeringute sildi all on pidevalt väikeaktsionäride osalust vähendatud. Nüüd sunnitakse aktsiakapitali eurodeks teisendamise sildi all raha juurde maksma, vastasel korral aktsiaid tühistatakse ja juutul lõpp.

Ülaltoodud ei ole muinasjutt, vaid täiesti tavapärase võtte, mida osa enamusktsionäre kasutatakse, et oma tülikatest vähemusktsionäridest lahti saada. Kõik tundub seaduslik, aga kas ikkagi on? Ja kas see on õiglane? Võiks küll väita, et kellel rohkem raha mängus, see otsustab, aga kas on õige anda seaduslikku õigust väikeaktsionäri investering varastada? Kui jah, siis anname just kui õiguse rikkamale omal valikul vaesema rahakotist raha ära võtta ning nimetame seda siis lihtsalt otsustamiseks!

Kõige olulisem on seaduse sisuline mõte. Julgen väita, et enamusktsionäridel ei ole siiski kindlust, et ülal kirjeldatu on seaduslik, kuigi esmapilgul tundub kõik JOKK olevat. Usun, et ei tule kaua oodata, kui kirjeldatud näited jõuavad kohtusse ning n-ö suurt pilti vaadates jõutakse seal järeldusele, et tegemist ei ole seaduslike skeemidega.

Nii näiteks leidis kohus 31. märtsil 2010. aastal Pere Leiva kaasuses, et ei ole vahet, kas seadust järgiti punktuaalselt või mitte, aga kui järgimata jäi seaduse mõte ja nn suures pildis saavutati eesmärk, millega tekitati vähemusktsionäridele kahju, on tegemist ebaseadusliku skeemiga. Enamusktsionäride meeleheitlikud sammud mitte maksta ühtegi senti kas siis osaluse ostu või dividendide näol ja lihtsalt aktsiaid üle võtta või siis kurnata vähemusktsionäre teadmatutes hoidmisega, erinevate skeemide katsetamise ja dividendide mitterakendamise, et nad oma aktsiaid soodsalt loovutaks, viib väga paljude kohtuvaidlusteni. Kohtuvaidluste tulemused on aga teatavasti raskesti enmusatavad ja kindlasti kulukamad kui asjade planeerimine seaduslikul viisil ning lahendamise kokkuleppeliselt.

Mis võib olla ebaseaduslik? Võib väita, et ebaseaduslikuks saab lugeda näiteks oma aktsiaid müüki kindlatele aktsionäridele, nii et osalust ei pakuta proportsionaalselt kõigile aktsionäridele. Samuti olukorda, kus aktsia nimiväärtust suurendatakse ning sunnitakse tegema lississemaksid või aktsia kaotatakse.

Näiteks Saksamaal on aktsiate nimiväärtuse suurendamine lubatud vaid fondiemissiooni teel (kogunenud kasumi arvel). Samuti on ebaõige aktsionäride eesõiguse välistamine olukorras, kus tegelikult sisuliselt põhjendust välistamiseks ei ole või kui vajalik rahasumma on võimalik kaasata ilma osalusprotsente muutmata.

Lisaks sellele on Eestis seni vähekasutatud sõnana olemas reguleerimine, mille järgi vastutab ka aktsionär ühingule kahju tekitamise eest, kui ta

KARIN MADISSON
seadusabi- ja nõustamispartner

Ka aktsionär vastutab ühingu tekitamise eest, kui ta on kasutanud oma mõjuvõimu otsuse läbisurumisel.

on kasutanud oma mõjuvõimu otsuse läbisurumisel.

Seega, kui müüakse näiteks oma aktsiaid enamusktsionäri turuhinnast madalama hinnaga või otsustatakse ebaseaduslikul viisil kapitali suurendada, siis on tõenäoliselt võimalik solidaarselt vastutusele võtta lisaks tehingu reaalselt teinud juhatuse liikmetele ka neid mõjutanud ja tehingust kasu saanud isikud.

Tuginedes Euroopa ja Eesti kohtupraktikale, leian, et õiguse üldprintsiibid ülal kirjeldatud käitumist ei luba. Seaduse kohaselt peavad äriühingu omanikud omavahelises suhtes järgima hea usu põhimõtet ja arvestama üksteise õigustatud huve. Õiguste teostamine ei ole lubatud viisil, mille eesmärgiks on kahju tekitamine teisele isikule.

Vastusea küsimused ja puudulikud reeglid.

Aktsionäride suhteid puudutavat üldprintsiipi pikemalt lahti kirjutatud ei ole ning kohtu poolne tõlgendus on etteaimamatu. Advokaadina leian, et ei ole õige jätta neid teemasid kohtupraktika kujundada, mida teatavasti tehakse vaidlevate poolte rahaga. Seadusandja peaks ise vastavalt reguleerimisele kaasajastama.

Nii enamusktsionäri kui ka vähemusktsionäridele pakuksid kindlustunnet selgemad reeglid järgmistes küsimustes:

(a) millist informatsiooni ja kui põhjalikult peavad juhtimisorganid aktsionäridele avaldama.

(b) kas ja kuidas peab enamusktsionär, kes saab sisuliselt otsustada üksi teatud küsimusi, vastuvõetavaid otsuseid motiveerima ja selgitama.

(c) aktsiakapitali suurendamise ja aktsiate märkimisõiguse välistamise juhtude täpsemad selgitamis- ja töendamiskohutused.

(d) seotud osapoolte vaheliste tehingute täpsem ja selgem informeerimis- ja selgitamiskohustus.

(e) dividendimaksimise kohustuse olemasolu.

(f) vähemusktsionäride õigused nõuda teatud juhul enda väljaostmist või kui seda ei tehta, siis nõuda teatud käitumist (nt dividendide maksimist) jne.

Reguleerimisel on oluline tasakaal. Mõõnan, et seadusandja peab väga hoolikalt kaaluma, kas ja mil määral omandistehete reguleerimise sekunda. Samas ei tohiks olla võimalik olukord, kus pahatahtlikult ja süstemaatiliselt teise isiku huve rikutakse. Julgen väita, et aktsionäri vahelisi suhteid korraldavad reeglid ei ole ettevõtte luvabadust piiravad, vaid on kooskõlas tänapäevase arenguga.

Paljudele ettevõtjatele on need ka praegu iseenesest mõistetavad ning ausate äritavadega koos kaivad. Olen kuulnud korduvalt enamusktsionäride suust, et neil on lisaks õigusele saada rohkem kasu ka suurem moraalne ja juriidiline kohustus selgitada ning pidada silmas suurema ringi huve.

Olari Taal ütles oma hiljutises kommentaaris Äripäevale taasiseseisvumise kohta, et vabadus on seotud kohustustega. Leian, et sama kehtib ka äris saades enamusktsionäriks ja seega omades kontrolli ühingu juhtimisorganite tegevuse üle.

Ühelt poolt annab see teatava vabaduse, aga samas ka kohustuse arvestada suurema ringi isikute huvidega, mitte vaid enda isiklike huvidega. Meil ei tundu see põhimõte veel väga omane ning seetõttu leian, et seaduste tasandil kaasatamine muudaks Eesti ausamaks riigiks, kus äri ajada ja kuhu investeerida.

